

Wonder Boy

Peter Noble: „The Fabulous Orson Welles“. Hutchinson, London 1956.

Orson Welles skulle engang holde foredrag i en lille amerikansk by for et på grund af dårligt vejr lig meget fåtalligt publikum. Han introducerede sig selv således: „Mine damer og herrer. Jeg vil begynde med at fortælle Dem lidt om mig selv. Jeg er teaterdirektør på Broadway. Jeg sætter også iscene. Jeg er „rigtig“ teaterskuespiller. Jeg skriver og iscenesætter film, og jeg er samtidig filmskuespiller. Jeg skriver for og instruerer og optræder i radioen. Jeg spiller violin og klaver. Jeg maler og tegner også og udgiver bøger. Jeg skriver romaner og er endvidere tryllekunstner. Er det ikke besynderligt, at jeg er så mange — og De er så få.“ Anekdoten er optakten til Peter Nobles nys udsendte Welles-biografi „The Fabulous Orson Welles“. Bogen handler altså om et geni. Siger Noble. Men har han ret? Er Welles et veritabelt geni? Og hvis ja, hvori består hans geni? Er han en stor skuespiller? Skriver han teaterhistorie som iscenesætter? Hører han til de skelsættende få som filminstruktør? Er „Citizen Kane“ den genistreg den har ry for at være?

Nobles omfangs- og billedrige bog giver ikke mange positive bidrag til besvarelsen af disse og andre lignende spørgsmål, der trænger sig på. „The Fabulous Orson Welles“ er i udpræget grad en vennebog — lige utilstrækkelig som levnedsskildring og kunstnermonografi. Med udstrakt anvendelse af anekdoter som den ovenfor meddelte indskrænker den sig til at hurtigtegne et billede af Welles' ydre karriere som teater-, film- og showmand. Den siger intet om hans udvikling som kunstner, vover sig aldrig ind på en karakteristik og vurdering af hans særligt og indsats i teatret og filmen, og giver — når bortses fra et godt og fyldigt kapitel om Orsons barndom i Chicago — meget lidt til forståelsen af den menneskelige baggrund for de Welles'ske udfoldelser. Bogen karakteriseres bedst som en smart klip-pet *newsreel* over de første fyre år af et mere end usædvanligt og eventyrligt kunstner- og nomadeliv i Amerika og Europa. I det hastige billedflimmer bliver der kun tid til en belysning i korte og utilfredsstillende glimt af så fristende sager som Wel-

les' forbindelse med „The Federal Theatre“, Roosevelt-Amerikas forsøg på som et led i New Deal-politikken at skabe et amerikansk nationalteater, hans påfølgende samarbejde med John Houseman — ligeledes med i „The Federal Theatre“, senere Hollywood-producer bl. a. af „Julius Cæsar“ — om „The Mercury Theatre“, det epokegørende forsøg i slutningen af trediverne på at skabe et repertoireteater på Broadway efter europæisk mønster, eller hans Hollywoodindsats i fyrreerne — før de fyldte tredive — med film som „Citizen Kane“ og „The Magnificent Ambersons“, for blot at nævne et par af de forhold, som man meget gerne havde hørt mere og vægtigere om.

Men Peter Nobles bog er alligevel oplysende på en anden led. Midt i sin overfladiskhed viser den nemlig, hvor meget for lidt vi, der er henvist til at leve og dø helt uden for de Welles'ske stormcentre i Sydeuropa og Amerika, egentlig kender til denne utrættelige vindmager. Vi har været ude for ham som forfatter, instruktør og skuespiller på film, og nogle af os er vel blevet fortryllet, mens andre har følt sig bedragne af ham i disse egenskaber. Men som ovenfor antydnet med mandens egne ord er han langtfra udtømt med dem. Vi har jo nemlig ikke oplevet ham som trærigt Shakespeare-læsende vidunderbarn i Chicagos intellektuelle cirkler, ikke som syttenårigt fremstormende scenegeni på Dublins navnkundige „Gate Theatre“, ikke som ophavsmanden til et par i dobbelt forstand klassiske amerikanske teatersensationer som „Macbeth“ udsat for et negerensemble og „Julius Cæsar“ spillet i jakketøj med Welles selv i Brutus' rolle, ikke som radiomanden der skræmte Amerika fra vid og sans med sin Marsfantasi efter H. G. Wells' „Klodernes Kamp“, ikke som kong Lear med en kamufleret rullestol til trone (på grund af en brækket fod), ikke som balletdiger i London, ikke som romanforfatter, ikke som selskabsløve, ikke som storgigarriger, ikke som mad- og vinkender og ikke som kvindebedærer med meget mere. Men alle disse og mange andre fremtoninger er *også* Welles, og de må naturligvis tages med, hvis man vil være retfærdig i vurderingen af ham. Så meget mere som netop det evigt skiftende, mangfoldigheden i ham lader os ane, hvor man skal søge hans egentlige storhed: *ikke* i skuespilleren eller instruktøren eller forfatteren eller nogen anden Orson Welles, men i den måde dette begavede menneske lever sig ud på i ægte og falske egenskaber og store og små præstationer. Med andre ord: hans storhed er at finde i *myten Orson Welles*, som den foreliggende biografi selv er et led i. Den er tusindkunstnerens egentlige hovedværk, og som sådant vil det formentlig overleve alle hans mere håndgribelige bedrifter med mange årtier.

Med tanke på den store og hellige kunsts mere bestandige værdier vil den strenge og seriøse kritiker nok være tilbøjelig til at rynke på næsen ad denne indsats, som Welles stadig bygger videre på. Men det er vel et spørgsmål, om kritikeren har ret og grund dertil, så sandt som kunstværket sikkert er skabt i ærlighed og trofasthed mod det, der er denne særprægede eners egentlige geni: evnen til en hemningsløs og på sin vis kompromisløs udfoldelse af en overdådig personlighed uden midtpunkt.

Werner Pedersen.